

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАБЫАТА

№ 74 (7615) • 1994 сэтгэвэр 28 күн. Ойгурууныг • Сманата—46 солкуобай 15 харчы.

A black and white photograph of a large, ancient stone statue of a seated figure, possibly a deity or ruler, with a highly textured, weathered surface. The statue is positioned in a dark, enclosed space, possibly a tomb or a niche, with a checkered floor visible in the foreground.

A black and white photograph of a group of people, including children and adults, standing outdoors. The image is grainy and has a vintage feel. In the foreground, a young child is visible on the left, wearing a light-colored outfit. To their right, another child is partially visible. In the background, several adults are standing, some looking towards the camera. The setting appears to be an outdoor area with some foliage or a building in the distance.

(Бүтүүтүн 2-с стр. бор).

ТӨЛКӨ ТҮСТЭНЭР ТӨРҮТ ЫҢЫАБА

(Бүтүүтэ, Иинин
1 стр. көр).

но чэлчэл атлетикада хаалдыгыт бидлилээх быһыыбыт көмөтүнэн сылла-та көнөн иһэргэр бигэ эрэллээхпит.

Атах оонһуута—норуоп-тут кинэ туттуута, кэрэ кэпсээнэ. Бу ыһаахха үс тобусна күрэхтэһини тэрийлэн күрэх былдыастылар. Үс тобус—төрүт быдыргы оонһуубут. Спортсменнар ураты эрчилленин, үрдүк маастарыстыбаны эрэйэр. Бу көрүнгө элбэх эрчил-ленилээх уонна дэгиттэр сайдыылаах өрө кини си-тиниллэнэрин бэйэм бэркэ билэбин. Кистэл буолбатах, аҕа көдүлө маастардар Алексей Собанин, Петр уонна Василий Посельский-дар, Николай Адамов спорттан тэйинлэрэ улуусна атах оонһуута көхтөн ба-рыытыгар, дыарытанааччы аҕыһааһыныгар тизгэ. Оо-куолаларга бу көрүнгүнэн төрүт дыарыктаммат буол-дулар. Физрунтартан күүс-төөх ирдэбил турбат. Ол түмүгэр үөрэнээччилэр бы-һылгы чемпионнара 33 метртен таһаарбыта, ула-хан дыоммутугар 39 метр эрэ ылымдыгыта биллэр. Республика чулууларга 39 метри куобахтыммылар. Эр-чилленилээх суох кылыммыт-тарбыт үс тобусна (барыта 27 тохтоло суох ойуу) үчү-гэй түмүгү көрдөрбөтүлэр. Таба ааҕан ситэ ойбогтор, үнсүгэр биэтэккэ тиийбэ-тилэр. Ыалдыллыт Гав-рил Винокуров (Таатта) кыайда. Улуус быһылгы кылымга чемпиона Ми-хаил Пермиков (Сылан) иккис буолан, кыраһыт ыла, ыалдыгы туораттылар. Кэлэр ыһаахтарга булгуч-чу кылым, ыстаага, куобах (биирдин көрүнгө спорт маастарын нормата баар эбээт!) туспа киирэрэ ир-дэннэхтээх. Ол көрүнгүн бэлэмэ суох дыомто үс тобус тохтогууларга сөп эгэ.

Ыһаах—саха төрүт оон-һуутун сайыннарар түһү-гэ! Быһылгы ыһаахха кы-һы экирэтин, ойбогон уулааһын, тутум эргир курдук саха быдыргы оон-һууларыгар күүһү холо-нуу буолла. Тутум эргир-гэ улуус чемпиона, дэгит-тэр спортсмен Анатолий Ефремов (Одьулуун) 50 ахсааҥна тийэн баран, сөп буолуо дин санаан тох-тообута тус бэйэтигэр ула-хан охсууланна. Тийэх холоомут Гаврил Виноку-ров (Хадаар) маннай төрүт даһаны сатыа суох курду-га, онтон бииртэн-биир эр-гирин огорон, дыа уутугар-хаарыгар иһирэн 80 эр-гиргэ тизгэ дьааһык арыһы көтөбөн барда. Судьуйа-информатор РФ уонна СР спордун мааста-ра, улуус кылымга рекор-дсмена Василий Посельский ээринэн, республика чем-пиона 47 эргирин огорбут

үһү. Оно холоомтоохко, би-һиги уолаттарбыт бэлэмнэ-рэ балаҕа үрдүк курдун эбит. Бу тутум эргир Манчаары Баһылай бири-һигэр баарынан, ыччат ма-нан дала эрчиллэн иһаа-да.

«ҮРҮҢ ТҮҮН»

«Айыллаан» Культура дьэтигэр П. М. Решетни-ков аатынан Чурапчытаа-гы народнай театр 24-с сезонун сабыллытыгар

Монастырева (Холтоҕо), Федка Горохова (Сылан) табыстылар. Манна дартан эттэххэ, Ирина Николаевна Волпонова бу соторутааҕы-та Борогонто «Эдэр саас» хаһыат тэрийбит конкурсу-гар бастаан, бийр мөлү-һүөн солкуобайынан би-риэмийэлэммит. Аһаллаах биһирэбид биригистэринэн Константин Горохов, но-руот маастардара Матрена Григорьева, Мария Эверс

тоба, Анна Говорова уо-да, наһараадалаһылар. Кэтинилээх кэрэ күм-мүт—Төрүт Ыһаахыт, ки-тит чэпчир кэпсирэтэн, тойон сэрэни туруоран, кэпсирэс ойуулаах жэриэн аһаҕы кэпсирэтэн, сийэх-тээх сийири сэрэстэһин-нэрэн, уохтаах кымыһынан утахтанан, төһөлөөх ди-ринт түһүлсөн төрүттээн, уйгулаах унаар түптэн уу-батан, ой-быан өрө үүнэ-

рин түһүгэр улууснутугар тэрилиннэ. Илээх көрүнгө эвэрдэлээн, алгыстаах оло-бу айхаллаан, сайыт кэлбит үөрүүтүн дыомут-сэргэбит, ыһаах сиртэн ыалдыттар түмсөн ыһаа ыһаһын ыл-ластылар, хоһоон хомоҕо-һун эттилэр, үнжүү үтүө-түн үнжүүлээтилэр... Улуу киһибит Өксөкүлээх Өлөң-сөйдүү эттэххэ: Күммүт көрдө, Күөрөгэйдит ылаата, Күөнэхпит күөрөйдэ!.. Оннук арэ буолуохтун!

Дмитрий ДИРИНСКЭЙ.

Павел СТЕПАНОВ

Наташа чаранга

Наташа Чаранга Сырдыһыан, сылаһыан, Дуобуйа тыһыһаах Чэбдигиэн, ыһаһыан.

Сирэм «Өл хонуга Симэнэн, кнэргэнэ, Сардаана сандара Сүрүбү үөртэһин.

Сабага унааран, Күөх быһаҥ уйгуна Нусхайа күөгэйэн Турара көрөтөн.

Талтыһын айылга Бу нуолур сылаһын— Сүрэххэ, дууһада Миниһигэс чарангын.

Күн көрө тахсар ээ Эйигин айхаллы. Түмүстэ эйиэхэ Дьон-сэргэ ыһахтым.

Снимокка: республика биллилээх марафонскара Чурапчыга тыа сирин спортсменнарын IV спар-такиадаларыгар сүүрүүлэ-рэ. Иинини күөһү Россия спордун маастардара Гав-рил Нохтускай уонна Ар-тур Феофанов.



ИЛИИГЭ ТУТАН, ХАРАХ ДАЛЫГАР...

Маҕаайы ипподромугар

Өлүөкэ илэн эгэрһинээҕи зонада иккис миэстэни ыл-быһыт туһунан хаһыакка ааҕан турабыт. Ол туох ал-дырхайдаах сүүрүн сыл-гылардаах экиппитий дьон олохтоохтор үгүстүн му-наара саныллылар. Ону Маҕаайы ипподромугар сүүрдүү чуолкайдаан биэр-дэ. Бэйэбит улууспут ха-һаайыстыбаларын сүүрүн-тэрэ Маҕаайы ипподрому-гар сүүрэн көрдөрдүлэр. Ат сүүрүүтүн сөбүлээччи-лэр 8 сессияны толорбутун таһынан, ипподром сыт-дарын толору мустубут-тар. Күө-дээх кэпсиритин, мөккүһү, үксүү ыһаа-һыт Уус-Алданга Сэргэх (Мугудай) 1 мүн. 20,8 сек. 1200 метри кэлбитин туһу-нан М. Н. Кириллин суру-һан турар, өссө Сафиры кытта түһүспүтэ буоллар бириэмэтин өссө тупсарара хаалдытык ахтыбыта. Бу сырыһыа ити дистанциятын 1 мүн. 19 сек. көлөн улуус спорду сэгээрээччилэри күүтүүлэрин толордо, би-һирэбиллэрин ылаа.

Саамы кылгас 800 метр-гэ Мындааайыттан Кы-дэм 0,58 сек. көлөн кы-һылааһынан буолла, икки-һинэн Алгыс (Мугудай), үсүһүнэн Хатылыттан Сам-са табыстылар, Хадаартан Фортуна түспүтэ. Ону «Ха-даар» табаарыстыба быра-былыһыһытын председате-ла В. М. Алексеев, ком-ментатор бэлһамныһынан туһанан, ыһаһаарыһаах содустук «иһарийа» кэ-бистэ. Бу дистанцияда Му-гудайтан иккис түһүмэххэ

Эрчим бастаан кэллэ, би-һонно, ону Восман ылаа, ритмэ 55,9 сек. Киниттэн Мантан ыла дэ кинилин хомуут кэтинэн хаалан сүүрүүлэр буолдулар. 1200 метргэ Скиф (Сылан), Гром (Мугудай), Размаһка (Хадаар) түһүлсөрүн туһу-нан биллэрэллэр. Бары даһаны улууспут баттаама-бастыһын ким биллэ баа-рай. Ол эрэри дьон сы-тымалара-хотууларга көлөн-баран ыһааһылар, даһаас-таһа оһуһулар. Бэрт «ки-тэрэй» өртүлэрэ хадаары таллылар да, «умса хоруй-дулар». Манна Сылантан Скиф бастаан табыста, даһаны соһуһута, Манна Иккиһинэн улаханньык эрий-хадаардар аатырдар Фор-туналарга тийэх соһуһунна.

Иккис сүүрүүтэ Халиф (Мугудай) уонна Спартак (Сылан) киирбиттэрэ ула-хан интерһин тарта. Ат спордун сөбүлээччилэр ор-толоругар улахан мөккүөр оруйда. Ол сөп даһаны. Иккиһин аатырбыт сүүрүк-тэр. Ким бастыһын хан-тан быһээхһиний? Харчы даһаны хамсаамаһааһыта чуолкай. Ол эрэри Халиф 1 мүн. 6 сек. көлөн баста-һан табыста, киниттэн 1,1 сек. Спартак хаалан та-һарын хаһыһаһааһылар, быста. Бу дистанцияда Сы-лантан Эхо, Мугудайтан Восман, Мындааайыттан Айгылаана курдук сүүрүк-тэр барар буолбуттара кө-рөөччүлэр иһтэрнэстэрин тарта, мөккүөр бөһөнү мө-күрүтэ. Манна тыа хаһаа-һыһыбатын улуустааҕы управлениһын бириһэ оон-түлэр.

Бу дистанцияда иккис түһүмэххэ Сэргэх (Мугу-дуй) уонна Спартак (Сылан). Бэ-һин көрөөччүлэр комис-сияда, туһаан М. Н. Ки-риллинэ үлүүс даһалты-тын баһыһыгар И. С. Си-цевэ улахан махталларын биллэрдилэр, иһтэрнэ даһаны ат спордун сайы-һаралларыгар үтүө баһа-һын эттилэр. Быһыт да-һаны уолаттарбыт респу-блика таһыһынан аһа ба-һалларын, эрчиһалларын хайдаһылар. Нам, Хаҥа-лас, Мэнэ-Ханалас, Уус-Алдан курдук улуустары кытта эрби биһтэһин эрийсибит, хаһыһыт сүү-рүн сылгыһарын көрөнөф мустубут дьон улаханньы дьон аһыһын тардаһылар.

Ардах төһө даһаны түс-пүтүн үрдүнэн сүүрдүү бэрт тэрэһиннээхтик барда. Ол иһин көрөөччүлэр комис-сияда, туһаан М. Н. Ки-риллинэ үлүүс даһалты-тын баһыһыгар И. С. Си-цевэ улахан махталларын биллэрдилэр, иһтэрнэ даһаны ат спордун сайы-һаралларыгар үтүө баһа-һын эттилэр. Быһыт да-һаны уолаттарбыт респу-блика таһыһынан аһа ба-һалларын, эрчиһалларын хайдаһылар. Нам, Хаҥа-лас, Мэнэ-Ханалас, Уус-Алдан курдук улуустары кытта эрби биһтэһин эрийсибит, хаһыһыт сүү-рүн сылгыһарын көрөнөф мустубут дьон улаханньы дьон аһыһын тардаһылар.

С. АЛЕКСЕЕВ.

